

Dr. JAR. ČULÍK:

O přeměně společnosti s r. o. v družstvo.

Zákon ze dne 6. března 1906 čís. 58 ř. z. o společnostech s r. o. má v § 96 ustanovení pouze o přeměně resp. splnutí společnosti s r. o. ve společnost akciovou.

Přeměna společnosti s r. o. v družstvo nemohla býti následkem toho prováděna jinak, nežli, že společnost s r. o. likvidovala a jmění její převedeno bylo na družstvo.

Teprve zákonem ze dne 10. prosince 1924 čís. 279 provedena byla náprava. Dle § 1 tohoto zák. mohou se společníci společnosti s ručením omezeným usnésti na tom, že společnost se přeměňuje, aniž mění v podstatě svůj předmět provozu ve výdělkové a hospodářské družstvo podle zákona ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. z. anebo v družstvo podle §§ 223—257 zák. čl. XXXVII/1875 uh. neb v hospodářské a živnostenské družstvo podle zák. čl. XXIII/1898 uh.

Nový zákon není však dosti jasný. V § 8. bylo sice stanoveno, že provedením zákona pověřují se ministři spravedlnosti, obchodu, vnitra a zemědělství ve shodě s ostatními zúčastněnými ministry, avšak k provedení tomu nedošlo.

Podmínkou přeměny dle nového zákona jest, že nesmí se v podstatě změnit předmět provozu. Již v tomto ustanovení jest kámen úrazu.

Dle § 1 zák. ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. z. požaduje se k založení výdělkového neb hospodářského družstva, aby provoz výdělkové resp. hospodářské činnosti omezen byl na členy družstva. Dle § 2 zák. ze dne 10. prosince 1924 čís. 279 sb. zák. a nař. má soud povolití zápis jen, odpovídají-li stanovy družstva platným předpisům.

Předmět provozu společnosti s r. o. není však nikdy omezen na společníky; společníci ti bývají nejrozličnějšího povolání, kdežto v družstvu výdělkovém neb hospodářském mohou býti členy pouze osoby, provozující výrobu nebo hospodářství, jež jest předmětem družstva.

Účelem družstva jest totiž hospodářské posílení členů kooperativním sdružením, naproti tomu účelem společnosti s r. o. jest docílení největšího zisku pro společníky.

Bude proto velice za těžko přeměnit společnost s r. o. v družstvo již stávající, leda, že by dříve předcházela změna stanov družstva, pokud jest přípustna s ohledem na § 1 zák. ze dne 9. dubna 1873 čís. 70 ř. z.

Nový zákon také, jak se zdá, nemá na mysli takovou přeměnu společnosti s r. o. ve stávající již družstvo, neboť takováto přeměna jest vlastně splnutí (fuse), a o ní zákon se nezmiňuje. Tomu nasvědčuje § 3 cit. zákona, že soud má povolití zápis družstva.

Bude proto lépe při zamýšlené přeměně společnosti s r. o. ustaví-li se nové družstvo, jehož stanovy upraví se tak, aby odpovídaly co do předmětu provozu v podstatě společnosti s r. o., která se má přeměnit, ovšem za setření § 1 zák. o družstvech.

Usnesení společnosti s r. o. o přeměně musí se státi jednomyslně: pouze jde-li o společnost, jejíž účelem jest soustavná elektrisace aneb o společnost, jejížto členové jsou družstva, stačí k takovému usnesení většina.

Tu jest opět sporno neb aspoň nejasno, zda-li stačí většina při společnostech, jež skládá se nejen z druž-

stev, nýbrž také z fyzických osob aneb, zda-li musí v tomto případě býti všichni společníci družstva.

Sporno jest dále, může-li družstvo, v něž se společnost s r. o. přeměňuje, míti i jiné podílníky, nežli společníky přeměňované společnosti. Zdá se, že to není přípustno a contr. § 2 cit. zák., dle něhož kmenové vklady společníků mají býti plnou částkou přeměněny na závodní podíly družstva.

Sporno jest rovněž, zda-li může se přeměnit společnost s r. o., jež má toliko jediného společníka, v družstvo. Obchodní soud v Praze žádost za podobnou přeměnu zamítl z důvodu, že družstvo nemůže se skládati pouze z jediného podílníka, neboť to odporuje pojmu družstva.

Nejasné jest též ustanovení § 3 cit. zák. o zápisu družstva. Dle § 2 totiž má soud povolití zápis o zamýšlené přeměně společnosti s r. o., odpovídají-li stanovy družstva platným předpisům, kdežto při zápisu družstva dle § 4 cit. zák., nenáleží soudu povolujícímu zkoumati, zda-li stanovy družstva, jež musí býti totožny se stanovami, podle nichž se stala poznámka podle § 2, vyhovují zákonným předpisům o družstvech.

Tedy při poznámce přeměny má soud zkoumati, zda stanovy družstva odpovídají platným předpisům, ale při zápisu družstva mu nenáleží to zkoumati.

Z toho všeho jest patrné, že v praxi jest provedení přeměny společnosti s r. o. v družstvo, ne-li zcela nemožné, tož aspoň velice obtížné. Bylo by proto záhodno, aby vydáno bylo prováděcí nařízení, které by tyto rozpory objasnilo.

Ještě jest věc nesnadnější se stanoviska práva finančního.

Dle zákona ze dne 4. července 1923 čís. 151 sb. zák. a nař. prodlouženého zákonem ze dne 2. července 1924 čís. 163 zajištěno jest i při fusi neb přeměně společnosti s r. o. v jinou společnost s r. o. neb v akciovou společnost osvobození od různých daní a poplatků.

Dle §§ 6., 9. a 10. zák. ze dne 4. července 1924 čís. 151 sb. zák. a nař., přemění-li se společnost elektrárenská neb společnost, jejímiž členy jsou družstva, v hospodářské neb výdělkové družstvo, jsou smlouva ta jakož i knihovní převody, prosty poplatků a převody práva vlastnického od poplatku vkladního a konečně majetkové převody jsou osvobozeny od daně z převodu statků a od daně přepychové a při převodu nemovitostí nevybírá se dávka z přírůstku hodnoty nemovitosti.

Dle § 13. téhož zákona platí při přeměně takové i úlevy dle zákona ze dne 12. srpna 1921 čís. 293 sb. zák. a nař. (totiž odpadá dodatečné zdanění záloh, fondů a přebytku).

Opět se tu naskytá otázka, zda-li osvobození to vztahuje se na přeměnu společnosti s r. o., jejímiž společníky jsou jen družstva, aneb také na společnosti s r. o., jsou-li jejími společníky mimo družstva také fyzické osoby.

Osvobození to jistě však nenastane při přeměně společnosti s r. o., jež sestává pouze z fyzických osob, neb osob právnických, jež nejsou družstva, neboť o takovýchto společnostech se zákon ze dne 4. července 1923 čís. 151 sb. zák. a nař. nezmiňuje, jakož vůbec zákon ten nemohl míti na mysli přeměnu ve smyslu zák. ze dne 10. prosince 1924 čís. 279 (o přeměně společnosti s r. o. v družstva), poněvadž zákon poslední jest mnohem pozdější.

Zákon ze dne 4. července 1923 čís. 151 sb. zák. a nař.

platí pouze do konce r. 1925, má však býti nadále prodloužen. Bude proto záhodno při jeho prodloužení pamatovati také na případy přeměny společnosti s r. o. vůbec, nejen elektrárenských nebo skládajících se pouze z družstev, v družstva výrobní a hospodářská.

Zákon ze dne 10. prosince 1924 čís. 279 sb. zák. a nař. jest v dosavadním znění málo praktický. Nejlepší toho důkazem jest, že u Obchodního soudu v Praze podány byly dosud dvě žádosti za přeměnu společnosti s r. o. v družstva a obě tyto žádosti byly v první stolici zamítnuty. Nestal se tudíž u obchodního soudu v Praze dosud ani jediný případ zápisu přeměny společnosti s r. o. v družstvo.

Novelizace zákona toho a jeho jasnější stylizace jest proto nutností, nemá-li zákon zůstat nepotřebným kusem inventáře našeho státu.

EMIL SVOBODA:

Machiavelli.

(Obrys přednášky, konané ve sp. čl. not.)

Miccoló Machiavelli žil v době 1469—1527, a v období nejtěžších bojů a zmatků italských byl aktivním politikem: sekretářem republiky florentské. Konec svého mužného věku trávil osaměle, těžko nesa odstrčení a nevědk i nezvyklý klid po rušném, činném životě, bohatém na zápasy a nebezpečí. A v této době napsal svoje zkušenosti ve dvou velkých spisech: *Kníže* (Il principe), která se stala pověstnou i slavnou zároveň a *Úvahy* (Discorsi), která se klade neprávem na druhé místo. Neprávem proto, že kdo nečetl *Úvahy*, neporozumí *Knížeti*.

Obě tato díla Machiavelliho krásí nesmírná pravdivost, upřímnost, otevřená prostota a jednoduchá jasnost stylu — pravý opak tehdejší módy, která vyhnala logické hříčky až po nesmyslnost a úplnou téměř nesrozumitelnost. Spisovatelé tohoto typu zahalovali absurdity své víry v úžasně složité konstrukce logické — které vlastně byly a jsou potud bez ceny, pokud jsou zavěšeny na praemisy libovolně stanovené a ničím (mimo nicotné soustavy vadných kruhů) neověřené. Machiavelli naproti tomu se snažil, poctivě říci pravdu, upřímně sdělití svůj názor — ať už o něm bude souzeno jakkoli.

Ale upřímnost Machiavelliho má trochu zvláštní příchuť. *Kníže* je kniha na pohled venkoncem amorální. Machiavelli odhodil theologický balast vůbec, a tak i známý, nezasevce překvapující trik, logickým obratem černé učiniti bílým. Kdo čte *Knížete* a nečte *Úvahy*, má dojem, že tu jde o řadu variací na jediné thema: *»Všechno je lotrovství«*. Diagnosa autorova není daleko vzdálena od pravdy současného života: Machiavelli žil ve stínu rodu Borgia, rodu, se kterým i onen duch, který, jak známo, řídí a ovlivňuje volbu papeže, došel zkušeností velmi a velmi zlých. A jak zní rada filosofova, co činit, aby bída byla odstraněna? Stručná formulace podle *Knížete* by zněla asi takto: *»Není-li možná dokonalá ctnost, je nutno dokonalé darebáctví. Nejhorší, zkáznosná hloupost je střední cesta kde skutečný zločinec nemá dosti odvahy a síly, aby se stal dokonalým zločincem«*.

Tento úsudek — který se přímo vnucuje při četbě *Knížete* — je nesprávný svou jednostranností. Machiavelli sám je člověk toužící po životě svobodném, silném a ctnostném. Nikde nezaměňuje ctnost za neřest. Napro-

stou přednost dává otevřeně a nesporně jednání mravnímu před nemravným a mravnost jest mu skutečně vývojovým cílem snažení člověka i státu. Ale jako o člověku, platí i o státu zásada *»primum vivere...«* A v tom směru je Machiavelli především vlastencem, ne florentským, ale italským. Zoufalý stav Italie, rozdělené na malé, sobecké a špatné státečky, Italie znemravnělé a zbavené náboženství vlivem církve římské, — to byla jeho bolest. A jeho snem byla Italie sjednocená, očištěná od vředů a nákazy, obrozená k nové mravnosti a síle, vrátivší se ke svým slavným začátkům antické republiky, šířící svou mravnost současně se svým panstvím.

Ale prostředky k tomuto cíli? Ty musí býti přiměřeny povaze a síle nemoci. Mravní úpadek Italie volá po silném jedinci, který by mocí a násilím vynutil úctu před zákonem a způsobil mravní očištění sjednocené země. A tomuto spasiteli vyhlašuje Machiavelli neomezenou plnou moc: *»Neboť, když běží o život nebo smrt vlasti, mizí všechny zřetele ku spravednosti nebo nespravedlnosti, útrpnosti nebo ukrutnosti, chvalitebnosti nebo haněbnosti; nýbrž beze všeho ohledu musí se činiti to, co zachová její život a její neodvislost a svobodu.«*

To jest vyznání víry Machiavelliho (*Úvahy* III. 51), z něhož si teprve můžeme vysvětliti pramen amoralismu *Knížete*. V zájmu státu schvaluje se krutost i věrolomnost, vede-li k žádoucímu cíli. Zřejmě se tu ozývá zásada *»účel posvěcuje prostředky«* nebo eufemisticky *»omne ad maiorem dei gloriam«* (i hranice, mučírny, dragonády a konfiskace, i hořící hromady nenahraditelných pokladů literatury a umění). Je to arci zásada nemravná a zholá zavržitelná, že s hlediska státu (církve) může býti dobrým i to, co s hlediska individuálního je čirým bídačtím. Aristoteles naproti tomu (v *Politice*) řekl: *»Většina pokládá despocii za státnictví, a čeho nikdo pro sebe neuzná za spravedlivé ani za prospěšné, toho nestýchají se prováděti vůči ostatním.«*

U Machiavelliho není pesimismu ve smysle praktickém. Je tu sice zoufalství nad tím, co jest — ale zároveň naděje v možnost záchrany, byť i za cenu krvavé a strašné operace. Základní chyba je v tom, že Machiavelli nepozoruje, jak se jeho učení zavírá v kruh, z něhož na této cestě není východiska. Nemravný lid má se léčiti politikou, která právě svým duchem dává vzor nemravnosti, ukazujíc, že zločin není za všech okolností zavržitelným, že jsou v životě okolnosti, za nichž je dovoleno, ne-li přikázáno, býti ukrutníkem a lhářem. Všechno k větší slávě modly — ať je tou modlou cokoli...

Ale tento až po nesmyslnost vyhnatý relativism, toto popření nezvratnosti a neprominutelnosti příkazu mravního jest nespornou vadou Machiavelliho a mnohem ještě více machiavellismu, který autoritou velikého vlastence a státníka italského kryl a bude krýti svůj vlastní sklon k surovosti a mravní bídě (pruský kaiserism, bolševism, fašism).

Naproti tomu nesmí se zapomínati, že Machiavelli z celé duše miloval republiku, demokracii, svobodu, a že *Kníže* se všemi svými stíny jest jen strašným, ale — podle autorova přesvědčení nutným prostředkem léčebným. Kořenem zla není špatný lid, ale parazitism a násilnictví mocných tohoto světa. Monarchie je jen nutným zlem, knoutou na zkrocení znemravnělé chásky šlechtické oligarchie. Rodová a majetková šlechta, příživnická, zahálčivá a z nudy i z bujnosti tropící zlo, musí býti učiněna neškodnou. Celou kapitolu I. 58 *Úvahy* věnuje Machiavelli důkazu, že *»lid jest moudřejší a stálejší než*